

TILL SIST

STELLAN BOJERUD:

I Krylenkos fotspår

I transferbussen från flygplatsen till hotellet berättade guiden att här nere på Rhodos var brottsligheten så låg, att man inte behövde något fängelse. I den mån så verkligen erfordrades, kunde man låta spärra in fängelsedömda brottslingar i en därför avsedd institution på den tre timmars båtresa avlägsna ön Kos. I dessa fall blev emellertid strafftiderna i regel så långvariga, att vederbörande delinkventer under relativt lång tid saknade förmåga att påverka brottsstatistiken på Rhodos.

För den som vant sig vid en tillvaro av "lagom" rättsskipning, där en liten grupp belastade svarar för en hög andel av brottsligheten, vilken dessutom i flera fall utövas under av myndigheterna anordnad permission, frigång, försöksutskrivning eller enskilt arrangerad rörelsefrihet, som möjliggjorts genom bevakningens utformning, föreföll guidens berättelse närmast utopisk.

Vilken tröst var det därför inte att i den för 400 drachmer inköpta Expressen av den 4 augusti 1989 bli återförd till ordningen av chefen för Socialstyrelsens psykiatriska byrå, Börje Lassenius, som hävdar att rymningar är "ett normalt fenomen" och uttalar:

—Säkerheten för allmänheten är viktig, men den får inte bli så viktig att behandlingen blir lidande.

Uttalandet är onekligen intressant och tankeväckande. Från att vid tiden för sekelskiftet varit präglad av strafftänkande, har den svenska kriminalpolitiken efter hand "humaniserats", nota bene enbart med avseende på de dömda brottslingarna. Den sista av statsmakterna i egen regi anordnade avrättningen ägde rum 1910. Däremot har sedan dess avlivningen per entreprenad ökat. Det enda villkoret för

att myndigheterna numera skall döma någon till döden, är att den dömda på förhand är till namnet okänd. Jag syftar här självfallet på det resultat, som alltför ofta blir följden av att svåra ogärningsmän försöksvis sätts på fri fot. För att bara ta ett av otaliga exempel kan ju erinras om kvinnomördaren som försöksvis släpptes ut från Frösö sjukhus och redan några timmar senare hunnit upprepa sitt tidigare bestialiska dåd.

I "medborgarrätten" ingår uppenbarligen att vi alla är skyldiga att med livet som insats delta som försökskaniner vid rehabilitering av grova brottslingar.

— Det är oundvikligt så länge vi sysslar med vård och inte med straff. Så säger fackordföranden vid Sätters sjukhus, Claes Fält, i ovannämnda Expressen-artikel på tal om de nu på löpande band graserande rymningarna.

En, som på sin tid hade s k progressiva tankar om brott och straff, var justitiefolkkommissarien i ryska sovjetrepubliken, Nikolaj Vasilevitj Krylenko (1885—?). Denne studerade i sin ungdom juridik och anslöt sig 1904 till bolsjevikpartiet, vilket inte hindrade att han blev reservofficersaspirant i tsararmén, vilket i sin tur tycks meriterat honom för utnämning till överbefälhavare för sovjetarmén den 22 november 1917. Som sådan utfärdade han sex dagar senare den något ovanliga ordern, att sovjetarmén skulle gå till offensiv genom att lägga ner vapnen och fraternisera med fienden, vilken metod emellertid inte slog väl ut och sedan dess veterligen aldrig praktiserats.

Redan i mars 1918 kallades Krylenko till andra uppgifter och blev med tiden ryktbar högste statsåklagare i ett antal skåderättegångar, bl a "Sjachty-proces-

sen" 1928. Tio år senare var det dags för hans egen del. Efter arresteringen i januari 1938 har han aldrig avhörts.

Det intressanta med Krylenkos rättsuppfattning, var att brott och straff enligt honom var förlegade borgerliga påfund. Det viktiga var inte om en individ skulle straffas för det denne gjort, utan vederbörandes framtida prognos.

Man skulle då kunna tro att syftet med prognosen avsågs vara att bedöma vilket framtida hot brottslingen skulle kunna utgöra mot medborgarna. Så icke! Det handlade istället om en prognos grundad på politisk klasstillhörighet. Den, som hade normativa värderingar skulle spärras in, medan den som var "socialt närstående" med arbetarklassen skulle behandlas med lämpor oavsett brottets svårighetsgrad. De "socialt närstående" — uttrycket blev i sovjetspråket synonymt med yrkesförbrytare — prioriterades förmånligt under stalintiden i jämförelse med övriga medborgare, om man får tro Solsjenitsyns vittnesbörd från Gulag- arkipelagen.

Börje Lassenius har alltså inte gjort någon innovation, då han prioriterar de dömda brottslingarnas intressen framför medborgarnas säkerhet till liv, hälsa och egendom — i den mån dessa över huvudtaget inryms i den carlssonska "medborgarrätten" — utan knyter an till tidigare praktiserad socialistisk kriminalpolitik.

Hur tragiskt måste det därför inte vara för våra progressiva kriminal- och medborgarvårdare, då reaktionens hydra envisas med att sticka fram ett nytt huvud så snart överhetens svärd sänkts efter den förra dekapiteringen.

Överläkare Göran Fransson vid Sätters sjukhus är tydligen inte rädd om vare sig sin läkarlegitimation eller sitt rykte:

— Vi psykiatrer har ett ansvar också vad gäller allmänhetens skydd. Detta får under inga omständigheter eftersättas under täckmantel av vårdargument. (SvD 15 augusti 1989).

Kalla in ansvarsnämnden!